

פירסום בטלויזיה – דיונים בבית המשפט

על שני פסקי דין בנושאי תקשורת אלקטרונית, השפעתה ומקומה

משה נגבי

העתונות בישראל חבה למערכת המשפט שלנו את חירותה. חופש העתונות, על שני פניו – הזכות לקבל מידע והחירות לפרסם מידע ולהביע דעה – איננו מעוגן אצלנו במסמך סטטוטורי כלשהו. בהכרות העצמאות מוזכרות זכויות דמוקרטיות רבות, אך לא חופש הביטוי או חופש העתונות. גם בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וחוק יסוד: חופש העיסוק, אשר העניקו לראשונה, לפני כארבע שנים, מעמד חוקתי משוריין-חלקית לזכויות בסיסיות מסוימות, אין איזכור של חופש העתונות, חופש הביטוי וחופש המידע. יתרה מזאת: במרס 1996 פורסם כי עקב התנגדות המפלגות הדתיות נעקר חופש הביטוי גם מטיטת חוק יסוד: זכויות היסוד של האדם, האמור – עם אישורו – להיות הנדבך המרכזי בחוקתה של ישראל.

למרות כל זאת, לית מאן דפליג, כי לחופש העתונות יש מעמד מוכר ותוקף משפטי מחייב בדין הישראלי. ואולם מעמד ותוקף אלה אינם מעוגנים בחוק הכתוב, אלא אך ורק ב"חקיקה שיפוטית" של שופטים בעלי רגישות ערכית ותעוזה אינטלקטואלית.

כבר ב־1953 קבע בית המשפט העליון לראשונה (מפי השופט ד"ר שמעון אגרנט) כי חופש הביטוי בכלל, וחופש העתונות בפרט, הוא בגדר "זכות עילאית" אשר מותר לשלטון להגבילה רק כאשר קיימת "ודאות קרובה" (כלומר, הסתברות גבוהה ביותר) לפגיעה קשה בערך חיוני אחר.¹ מקץ כחצי יובל שנים חזר וקבע הנשיא השביעי של בית המשפט העליון, מאיר שמגר, כי לחופש הביטוי "מעמד-על משפטי".²

היעדר בסיס סטטוטורי לחופש העתונות מקנה חשיבות כפולה ומכופלת לעומק מחויבותם של השופטים לערך דמוקרטי זה. ללא "אקטיביזם שיפוטי", ללא נכונות של בית המשפט להכיר בזכות משפטית ולהגן עליה אף ללא עיגון חוקי פורמלי – קלושים סיכוייו של עתון או עתונאי להתגונן בהצלחה מפני הליכים פליליים או אזרחיים, ולהמשיך למלא ללא מורא את שליחותו הדמוקרטית החיונית.

הפרשה שנדונה בתיק אזרחי (ירושלים) 405/95 ממחישה זאת היטב. במישור הפורמליסטי, קשה להתווכח עם פרשנותו של

השופט המחוזי אליהו בן זמרה, שעל פיה, מסמך שהוגש לבית המשפט איננו חלק ממה "שנאמר או אירע בישיבה פומבית של בית המשפט", ולפיכך דיווח עליו – אפילו הוא מדויק – איננו צריך להיות מחוסן מפני תביעת דיבה. ואולם רגישות לתשיבות חופש העתונות בכלל, והזכות (ובעצם, חוכמה) לספק לציבור מידע על הליכים משפטיים – מחייבות לכאורה פרשנות מרחיבה ויצירתית, שתראה במסמכים המוגשים לשופט חלק אינטגרלי מן הדיון המשפטי. שהרי פרשנותו הפורמליסטית של השופט בן זמרה תביא לידי כך, שהעתונות לא תהא רשאית לדווח על כתבי תביעה, עתירות לבג"ץ ואפילו כתבי אישום, המייחסים התנהגות פסולה לאישי ציבור, אלא אם כן יהיו לה מראש ראיות חותכות לביסוס. השופט בן זמרה ביסס את פרשנותו לא רק על ניסוחו הלשוני של חוק איסור לשון הרע, אלא אף על חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, המעניק הכרה לכבוד האדם, אך כאמור איננו מאזכר במפורש את חופש הביטוי והעתונות. חבל ומדאיג שהשופט לא אימץ את גישתו של נשיא בית המשפט העליון, פרופ' אהרן ברק, שעל פיה "כבודו של האדם" כולל את חירותו "להביע את אשר עם ליבו", ו"להתפתח על ידי שמיעת דעותיהם של אחרים".³

האנגלים אוהבים לומר "Hard Cases Make Bad Law". אכן, המקרה הנדון בתיק 405/95 הוא מקרה קשה. אך השופט בן זמרה היה יכול להגיע לתוצאה שאליה רצה להגיע – הוקעת הפירסום בטלויזיה וסגנונו – גם בלי לקבוע את ההלכה הרעה והמסוכנת שקבע. הוא היה יכול להסתפק באמירה שדיווחו של העתונאי על התביעה לא היה "נכון והוגן", כנדרש מכל דיווח מבית המשפט.

גם ההכרעה בע"פ (י"ם) 116/95 היא "מקרה קשה", שקשיותו מזדקרת שבעתיים לאחר שרצה ראש הממשלה נסך תוכן מצמרר ואקטואלי במטבע העתיק: "החיים והמוות ביד הלשון". גם כאן הבעייתיות איננה בתוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי בירושלים – קרי: בהרשעה – אלא בהנמקתה. חבל ומדאיג שבית המשפט הסתפק בכדיקה אם דברי הנאשמים הולמים את ההגדרה הפורמלית-מילולית של העבירה המופיעה בפקודה למניעת

התובעים

ג ד

1. רשות השידור.
2. מרדכי קירשנבאום.
3. יאיר שטרן.
4. דוד גלבוץ.
5. ישראל סגל.
6. גד סוקניק.
7. דוד ויצטום.

על ידי פרקליטות מחוז ירושלים

הנתבעים

החלטה

1. נושא החלטה זו היא השאלה: האם הכתבה ששודרה על ידי הנתבעים: רשות השידור (להלן: הרשות) באמצעות מנהליה, עובדיה ושליחיה הנתבעים 7-2 — ביניהם הכתב גדי סוקניק (להלן: הכתב) ביום 30.12.94 בשעה 20:30 במסגרת התכנית "יומן השבוע" בערוץ 1 בטלוויזיה, שתמלילה כלול בנספח C לכתב התביעה (להלן: הכתבה) והמשדרים הנוספים בעקבותיה מימים 31.12.94 ו-1.1.95 שתמלילם כלול בנספחים G ו-F בכתב התביעה (להלן: המשדרים), הינם דיווח נכון והוגן כמשמעותו בסעי' 13(7) לחוק איסור לשון הרע תשכ"ה-1965 (להלן: החוק), על תביעת עובדה לשעבר של כלל (ישראל) בע"מ עמיר רונן שהוגשה לבית הדין האיזורי לעבודה (להלן: ביה"ד) ב-29.12.94 (יכונן להלן: התובע — רונן; תביעתו — התביעה; וכלל (ישראל) בע"מ — כלל).
 2. השאלה הנ"ל התעוררה בעקבות אחת מטענות ההגנה המרכזיות של הנתבעים בתביעת הפיצויים שהוגשה נגדם על ידי כלל ומנהליה בגין הוצאת לשון הרע נגדם באמצעות שידורי הכתבה והמשדרים. הנתבעים טענו בין היתר בכתב הגנתם לתחולת הוראות סעי' 13(7) לחוק על השידורים הנ"ל הקובע כי לא ישמש עילה למשפט אזרחי: "דין וחשבון נכון והוגן על מה שנאמר או אירע כאמור בפסקאות (5) או (6) בישיבה פומבית". כאשר ס"ק 13(5) הנוגע לעניין קובע, כי לא ישמש עילה למשפט אזרחי: "... פירסום על ידי בעל דין, בא כוחו של בעל דין או עד שנעשה תוך כדי דיון כאמור".
- השאלה היא: האם הכתבה והמשדרים הינם בגדר דו"ח נכון והוגן על תוכן התביעה שנאמר או אירע בישיבה פומבית? לצורך הכרעה בשאלה הנ"ל, העידו בבית המשפט:

טירור, ולא בדק אם הם גם עומדים בתנאי המחמיר של בג"ץ להגבלת חופש הביטוי: קיומה של "ודאות קרובה" או "סכנה ברורה ומיידית" שהדברים יתורגמו לשפת המעשה האלים.

מדאיג לא פחות הרמז בסיומו של פסק הדין, כי גם הטלוויזיה עברה על החוק בנותנה פומבי לדברים. האם אין זו חובתה להביא לדיעתנו — ובעקפיין גם לדיעת רשויות המשפט — שישנם בקרבנו מי שמעלים על נס טירור רצחני המוני נגד ערבים? האם חשיפת התועבה איננה תנאי מוקדם לביעורה? האם אין תקף גם כאן מיכתמו של השופט לואיס ברנדייס, כי "אור השמש הוא תומר החיטוי המשובח ביותר"?

ושוב יש להצטער על שבית המשפט התנכר לגישת בג"ץ, אשר נוף בשעתו בטלוויזיה כאשר זו החליטה להעלים מצופיה התבטאויות של גורמים קיצוניים ואף עוינים (אש"ף ב-1982, תנועת כך ב-1985). השופט דב לויין הסביר אז, כי שווקא כאשר מדובר בגורמים כאלה, חשוב שבעתיים להביא את קולם הצורמני לתודעת הציבור על מנת שישכיל להעריך נכוחה את הסכנה הנשקפת מהם, ולא ידחיק אותה...⁴

1. בג"ץ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז 871.
2. ע"א 723/74 הארץ נ' חברת החשמל פ"ד לא (2), עמ' 821.
3. א. ברק, "כבוד האדם כזכות חוקתית", הפרקליט מא, 281, בעמ' 280.
4. בג"ץ 243/82 זכרוני נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד לו (1) עמ' 757;
- בג"ץ 399/85 כהנא נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד מא (3), עמ' 255.

להלן שני פסקי הדין:

"אין לתת עדיפות לחירות הביטוי על פני כבוד האדם"

- פסק דין ת"א 59/504 בבית המשפט המחוזי בירושלים בפני כבוד השופט ד"ר א"צ כן-זמרה
- בעניין: 1. כלל (ישראל) בע"מ.
2. אביהו אולשנסקי.
3. דוד ויינשל.
4. עמוס ספיר.
5. ידידיה גרינברג.
6. ולנטין היינס.

על ידי בא כוחם עו"ד יגאל ארנון ושות'

שטיינגרט לפיטוריו של רונן מהקונצרן, דבר שגרם לו נזקים קשים כפי שיפורט...

5.2 ביולי 1991 התקבל רונן שוב לעבודה בקונצרן כלל. ראשי הקונצרן החדשים, ובראשם דוד ויינשל (להלן: "ויינשל") המנכ"ל החדש ידעו כי רונן עמד כמוכית בשער במקרה גולדין וכי נעשה לו עוול בעניין זה.

5.3 על רקע התמחותו וידיעותיו של רונן בתחומי שוק ההון (ניירות ערך, מימון ועסקאות מט"ח) ובתחום הביטוח ובעקבות המלצות שנמסרו לידידיה גרינברג מאישים שונים (ביניהם גרשון פטרון) מונה רונן כעוזר של מר ידידיה גרינברג (להלן: "ידידיה")...

5.4 בנובמבר 1992, בעקבות אי סדרים בכלל אינווסטמנט האוס אינטרנשיונל בע"מ (להלן: "כלל אינטרנשיונל") מונה רונן לסמנכ"ל של כלל אינטרנשיונל. כלל אינטרנשיונל או בשמה הקודם "טרמוטקס" רכשה בשנת 1992 מכלל אינווסטמנט את המוניטין ואת פעילותה העיסקית תמורת 8.1 מיליון ש"ח והיא זאת שעסקה בפעילות כמט"ח (עסקאות פרורוד ואחרות) במקום כלל אינווסטמנט, שניזוקה עקב מעילת גולדין.

5.5 במסגרת שני תפקידיו של רונן כעוזר של ידידיה וכסמנכ"ל כלל אינטרנשיונל, ותוך כדי ביצוע עבודתו נתגלו לו, שוב, מעשים לא תקינים ואף פליליים לכאורה, של מנכ"ל כלל אינטרנשיונל, ישראל איגרא (להלן: "איגרא") וניהול כושל ורשלני של כלל אינטרנשיונל על ידו.

5.6 גם במקרה זה העדיפו ראשי הקונצרן לפטר את רונן ולחפות על העוולות שביצעו בתוך הקונצרן ולטיח אותו. הפעם עשו זאת בדרך של הולכתו של רונן שולל בכחש, נישולו מסמכויותיו בצורה הדרגתית ופיטוריו לאחר תקופה ארוכה בה היה מובטל מאונס...

6.10 רונן מסר לידידיה על פי בקשתו דו"ח מפורט ביום 6.9.93 (להלן: "דו"ח רונן"). העתק דו"ח רונן רצ"ב ומסומן ב'.

6.11 דו"ח רונן חושף שורה ארוכה של מעשים שלא כשורה שנעשו על ידי איגרא וכלל אינטרנשיונל, החל בניהול כושל וחוסר שליטה ובקרה וכלה ב"ניתוב רווחים" קרי: גניבה, לכאורה, מלקוחות החברה...

8.4 בתאריך 28.8.93 דנה ועדת הביקורת של הקונצרן בדו"ח הביקורת. למרות שהדו"ח היה מקוצץ ומצונזר, כאמור לעיל, החליטה ועדת הביקורת לקבל את המלצת המבקר והורתה להחזיר ל"טבע" את כספי הגזילה.

8.5 חלק מחברי הוועדה התעניין לדעת אם זה מקרה יחיד מסוגו. גרינברג השיב שאכן מדובר במקרה יחיד. זאת, למרות שדו"ח רונן ציין שורה של ניסיונות אחרים תמורים לא פחות ולמרות שגזילה מסוג זה נעשתה על ידי הרפו ואיגרא גם לחברות ציבוריות אחרות.

8.8 כלל אינטרנשיונל עצמה, בזכות הניהול הכושל מצד

מטעם התובעים:

ע"ת 1 — אביהו אולשנסקי, יו"ר דירקטוריון כלל — התובע 2.

ע"ת 2 — ידידיה גרינברג, ראש חטיבת שוק ההון של כלל — התובע 5.

ע"ת 3 — ולנטין היינס, מבקר הפנים של כלל — התובע 6.

ע"ת 4 — עמוס ספיר, משנה למנכ"ל כלל — התובע 4.

מטעם הנתבעים:

ע"ה 1 — מרדכי קירשנבאום, מנכ"ל הרשות — הנתבע 2.

ע"ה 2 — יאיר שטרן, מנהל הטלוויזיה — הנתבע 3.

ע"ה 3 — גדי סוקניק, כתב הטלוויזיה — הנתבע 6.

כמו כן הוגשו תצהירים אלה:

מטעם התובעים — מר דוד ויינשל, מנכ"ל כלל — התובע 3.

מטעם הנתבעים — גב' יעל קטנא, תחקירנית.

— גב' נגה איתן, תחקירנית.

כן הוגשו מטעם הצדדים מוצגים שונים, ביניהם: תמלילי הכתבה והמשדרים, תמליל שידור מוקדם ברדיו מצהרי ה-30.12.94 מפיו של עורך יומן הצהריים דוד ויצטום, הנתבע 7, הכלול בנספח B לכתב התביעה ותדריך חדשות ואקטואליה שהופץ על ידי הרשות ת/3 (להלן: התדריך). התביעה על נספחיה, כולל דו"ח רונן ל"כלל" (להלן: דו"ח רונן).

בית המשפט צפה בכתבה, שבמהלכה שולבו בין היתר תמונותיהם של התובעים ועמודים מדו"ח רונן (ת/4).

4. אין מחלוקת בין הצדדים בקשר לעובדות דלהלן (ההדגשות שבציטוטים שלי — א.ב.ז.):

א. כיום 29.12.94 הגיש רונן, עובד לשעבר בקבוצת כלל שבשליטת כלל, תביעה כספית לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב על סך 2,002,291 ש"ח בצירוף פיצויי הלנה המסתכמים בכ-3,000 ש"ח — היא התביעה נספח A לכתב התביעה.

ב. בתביעה נטען על ידי רונן כי:

1.1 בתביעה זו מובא סיפורו של עובד בקונצרן כלל אשר פעמיים התריע בתוקף תפקידו על מעשים פליליים, לכאורה, שעשו מנהלים בקונצרן ופעמיים פוטר בשל כך, והפך קורבן לניסיונות חיפוי, השתקה וטיות של המעשים אותם גילה...

2.6 כפי שיוסבר להלן, למעלה מארבע שנים קודם לכן חשף רונן מעשי גניבה וזיוף של אריה גולדין, שנעשו בשיטה דומה למדי למעשים שבגינם הורשע...

2.12 שטיינגרט בחר לחפות על גולדין במעשיו ולהשאירו בתפקידו, דבר שאיפשר לגולדין להוסיף ולגנוב כספים מכלל אינווסטמנט ומלקוחותיה במשך שנים לאחר מכן. בנוסף, גרם

בניין "כלל" בתל אביב

נגד קונצרן כלל" (ר' סע' 6 לתצהירו ועמ' 30 לפרוטוקול) וביום 27 או 28 בדצמבר 1994 דווח לעורך התוכנית יומן השבוע, הנתבע 5, כי בשלב כלשהו בקרוב יוגש כתב תביעה נגד "כלל" בגין פיטורי רונן על רקע גילויי אי סדרים חמורים בקונצרן על ידו, וישמש יסוד לכתבה הצפויה. דיווח זה הועבר למנכ"ל הטלוויזיה, הנתבע 3, שדיווח על כך ליו"ר הרשות, הנתבע 2.

ה. ביום 30.12.94 במסגרת תוכנית הרדיו יומן הצהריים ברשת ב' של קול ישראל, שוחח הנתבע 7 עם הכתב על הצפוי בתוכנית הטלוויזיה "יומן השבוע" שנועדה לשידור באותו ערב (ערב שבת) ובין היתר אמר הנתבע 7: "אני עדיין לא אגלה פרטים אך יש איתנו פרשה כלכלית עלומה שהשפעותיה יעוררו בוודאי הדים והיא תפורסם לראשונה כשעה שמונה בערב ביומן בערוץ הראשון."

מנהליה, הלכה מדחי אל דחי כפי שיפורט להלן: ...
8.9 ... עמדתם של ראשי הקונצרן מקבלת מימד אירוני במיוחד לאור העובדה שבעקבות מעילת גולדין הכינה ההנהלה החדשה נהלים לשמירה על טוהר המידות, וכי דווקא רונן, שביקש לוודא שנהלים אלה נשמרים — נענש, והנהלים הפכו לאות מתה בעזרתה הישירה של הנהלת הקונצרן...

4.9 ביום 13.6.93 מסר רונן את דו"ח רונן לוינשל.
9.5 ביום 14.6.93, לפי דרישת ויינשל, מסר ידידיה את דו"ח רונן לוולנטין...

9.17 ראשי כלל: ויינשל המנכ"ל, אביהו אולשנסקי יו"ר הדירקטוריון וולנטין היינס מבקר הקונצרן הגדילו עשות בכך שהפגינו למראית עין יחס חם ואוהד לרונן במשך תקופה ארוכה, תוך שהם מבטיחים לו שקידומו ומעמדו בקונצרן מובטחים, ובכך הוליכו את רונן שולל והתמירו את מצבו בשל חלוף הזמן וההשפעה השלילית הנובעת מכך על סיכוייו למצוא עבודה בהתאם לכישוריו.

9.18 עמוס ספיר, גרינברג ואיגרא ניהלו נגד התובע מלחמת חורמה ועשו את כל המאמצים לפגוע במעמדו. בנסיונותיהם אלה הם לא היססו להסתיר את ממצאי דו"ח רונן המלאים מדירקטוריון כלל אינטרנשיונל ומוועדת הביקורת שלו, תוך פגיעה חמורה בעבודת הביקורת הפנימית, והתעלמות מהוראות חקיקת המתחייבות ממעמדם בכלל אינטרנשיונל ובקונצרן. איגרא וידידיה אף הפיצו כזבים אודות רונן והוציאו את דיבתו רעה בקונצרן ומחוצה לו.

9.19 בדרכי כחש ומירמה ובמושכס זמן, גרמו ראשי כלל לפיטוריו של רונן בסיומה של שנה בה היה מובטל מאונס מעיסוקיו המקצועיים...

10.1 רונן מילא את תובתו החוקית כאשר דיווח על ממצאיו לממונים עליו. גישת ראשי הקונצרן לפיה מי שממלא תובתו החוקית מפוטר בבושת פנים — היא גישה ראויה לכל גנאי, המקנה משנה תוקף לחומרת העוולות וההפרות שנעשו."

להלן קטע מדו"ח רונן הנספח לתביעה:
"רקע: בעקבות דיון שנערך עם חברי ועדת אשראי של הדירקטוריון הסתבר שלדירקטוריון ולוועדה נמסרו על ידי המנכ"ל פרטים לא מדוייקים בדבר הרגלי העבודה בחברה בהקשר זה.

התבקשתי (ע.ר.) להכין נוהל מרגין מסודר. נוהל המרגין אומץ על ידי החברה והתקבל כהחלטה פורמלית על ידי הדירקטוריון בתאריך 10.3.93."

ג. העתק התביעה הומצא לתובעים רק לאחר שידור הכתבה.

ד. מספר חודשים לפני תום שנת 1994 נמסר לכתב מידע לפיו רונן עשוי להגיש "כתב תביעה מאוד מעניין וחשוב ומרתק

(ב) התובעים 2-3 מנהלי כלל ומבקר, הנתבע 5, כשמתחתן הכיתובים "מנעו מידע על עבירות, טיחו ופיטרו את החושף."

ז. למחרת היום, במוצאי שבת 31.12.94, במסגרת התוכנית "רואים עולם", שודר בטלוויזיה משדר שעוסק בין היתר בתגובות לכתיבה: "ועדת הכנסת לענייני שוק ההון תתכנס מחרתיים כדי לדון במתרחש בחברת כלל, כפי שנחשף אמש בתוכניתנו יומן... מנכ"ל כלל, דוד ויינשל, פירסם הערב הודעה ובה הוא טוען כי המידע שפורסם ב"יומן השבוע" הוא מידע שיקרי ומטעה. לטענתו, לא טיחה חברת כלל על מחדלים ועבירות וכל הטענות שהועלו נגד ההנהלה נבדקו בזמנו במוסדות הביקורת של כלל והלקחים הופקו והוקפד על כך שאף לקוח לא יפגע."

ח. למחרת היום, ביום 1.1.95 במסגרת תוכנית "מבט", שודר בטלוויזיה משדר נוסף (נספח ט' לכתב התביעה) שבו מגיש התוכנית חיים יבין מודיע כי המשטרה החליטה לבדוק את ההאשמות בדבר מעשי שחיתות שהיו לכאורה בחברת כלל וכי ראש אגף החקירות ניצב יוסי לוי מסר לכתב אורי כהן אהרונוב בעקבות הפירסום בתוכנית יומן על הנעשה בכלל, כי המשטרה "מבקשת לזמן לעדות את עמיר רונן..." היחיד שהגיב — הוא התובע 6 — לאחר שעיין בתביעה ציין רק שהתביעה מופרכת מיסודה וכי רונן פוטר בגלל שלא עבד כראוי.

על יסוד הראיות שהובאו בפני, לאור הערכת עדות הכתב כ"מ, הוכחו בפני עובדות נוספות כדלהלן:

א. עוד בבוקר 29.12.94, לפני הגשת התביעה, ידעו הנתבעים כי המדובר בתביעה הכוללת טענות כנ"ל ולכן הנתבעים 2-3 ביקשו כי היועץ המשפטי של הרשות יהא מעורה בעניין ומר שטרן דרש גם לראות את הכתיבה לפני שידורה.

ב. רק משהגיעה התביעה הנושאת את חותמת ההגשה לבית הדין לידי, סיים הכתב את עריכת הכתיבה, שאני מעריך כי עיקרה הוכן על ידו לפני ה-29.12.94.

ג. למרות שבידי הנתבעים היה העתק חתום של התביעה כבר ב-29.12.94, אף אחד מהנתבעים לא פנה אל התובעים או אל מי מהם בבקשה להגיב לתביעה כפי שגם לפני כן, דהיינו למרות הידיעה על תוכן התביעה כנ"ל, לא היתה כל פנייה אליהם.

ד. הנתבעים טרחו להודיע ביומן הצהריים של ה-30.12.94 על הגילויים המרעישים הצפויים, קרי: "פרשה כלכלית עלומה" בכתיבה שתשודר בערב שבת, אך גם אז לא טרחו לפנות אל התובעים או למי מהם.

ה. רק ביום ו', ה-30.12.94 אחר הצהריים, שעות מספר לפני שהכתיבה שודרה, התקשרו הנתבעים לתובע 2, אך לא הצליחו ליצור עמו קשר והשאירו הודעה שיתקשר לטלוויזיה בלי לציין

ו. באותו ערב שבת של ה-30.12.94 במסגרת התוכנית יומן השבוע, שודרה בערוץ הראשון של הטלוויזיה — מפי הכתב — הכתיבה בצירוף דברי מבוא מפי הנתבע 7, שכותרתה היא: "בכירים בקונצרן כלל חיפו על עבירות חמורות ושחיתויות בחברת ההשקעות השייכת לקונצרן." דברי המבוא והכתיבה כוללים את הקטעים דלהלן:

"חשיפה ראשונה שבמרכז הכותרת — בכירים בקונצרן כלל, קבוצת החברות הגדולה בישראל, ובהם ראשי החברה היום, חשודים כי חיפו במשך תשע השנים האחרונות על עבירות חמורות ועל ניהול בלתי תקין של חברת ההשקעות במטבע חוץ השייכת לקונצרן. כך עולה מתביעה משפטית מפתיעה שהגיש אתמול בתל אביב... הפרשה הנחשפת הערב כאן לראשונה, כאמור, ואת פרטיה מתוך כתב התביעה מביא כתבנו גדי סוקניק החובש הערב כובע משפטי-כלכלי." (דברי הנתבע 7). מפי הכתב:

"יותר מארבעה מיליון שקלים תובע עמיר רונן מקבוצת כלל באמצעות עורך דינו ד"ר יוסף שגב. הוא מאשים את מנכ"ל כלל — דוד ויינשל, את יושב ראש מועצת המנהלים של כלל — אבי אולשנסקי, ואת מבקר הקבוצה — ולנטין היינס, כי התעלמו מעבירות, מנעו מידע מהציבור, מבעלי המניות ומן הדיירקטוריון, טיחו ופיטרו את ממצאים חמורים והוליכו שולל את מי שחשף אותם עד שפיטרו אותו. המשנה למנכ"ל כלל — עמוס ספיר, ראש חטיבת הביטוח וההון — ידידה גרינברג... מואשמים כי לא זו בלבד שחיפו על עבירות גניבה ומרמה ועברו על החוק, אלא אף ניהלו מלחמת חורמה נגד מי שעשה עבודתו נאמנה והתריע. האחראי הבכיר — גרינברג, התעלם מן הממצאים, הוא סירב להיפגש עוד עם עוזרו האישי רונן ואיים עליו בפיטורין. במקביל הוא מסר למנהל החשוד, איגרא, על כל הממצאים נגדו. מן התביעה עולה, כי גרינברג והמשנה למנכ"ל כלל, עמוס ספיר, הסתירו ומסתירים עד היום ממועצת המנהלים ומועצת הביקורת העליונה את העבירות שנחשפו, למעט ממצא אחד, שנאלצו לחשוף בחלקו... הפרטים שהבאנו הם רק תמצית כתב התביעה וכנראה רק מבוא לפרשות נוספות ולחקירות נוספות."

מפי דוד ויצטום, הנתבע 7:

"הנה כמה תגובות לדברים האלה... מבקר כלל — ולנטין היינס אומר, כי אין טיוח בכלל וכי רונן לא הוכיח את השערותיו בזמנו לפני פרשת גולדין... יתר המעורבים סירבו להגיב, בטענה כי טרם קראו את כתב התביעה. במהלך שידור הכתיבה הוקרנו תמונותיהם של:

(א) המשנה למנכ"ל כלל — עמוס ספיר, וראש חטיבת שוק ההון והביטוח של כלל — ידידה גרינברג, התובעים 4-5, כשמתחתן מופיעים הכיתובים "חיפו על עבירות, עברו על החוק נלחמו נגד המתריע."

ברם, דוחה אני את הטענה כי יש ליתן עדיפות לחירות הביטוי על פני כבוד האדם.

גם לפני חוק היסוד הנ"ל, שופטים, הגם שהכירו בערכו המיוחד של חופש הביטוי, לא העניקו לחופש הביטוי כל עדיפות נורמטיבית. ראה: ד"נ 9/77 חברת החשמל לישראל בע"מ נ' הוצאת עתון הארץ פ"ד לב(3) 337; ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא פ"ד מג(3) 840; ע"א 552/73 הרצל רוזנבלום ואח' נ' ראובן כץ וערעור שכנגד פ"ד ל(1) 589 וכן בג"צ 73/53, 87 חברת קול העם בע"מ ואח' נ' שר הפנים פ"ד ז(2), 871.

משהחוק חוק היסוד, ברור שיש ליתן לערך של כבוד האדם משקל נורמטיבי מיוחד. בעניין זה מצטרף אני לדבריו של חברי כב' השופט ד' בר אופיר בפסק דינו בעניין רמי חכמוב נ' פעלים בע"מ (ת"א 1202/94 — טרם פורסם):

"לעומת השמירה התוקנית על כבוד האדם ניצבת הזכות לחופש הביטוי כזכות בסיסית שבסיסה הרעיוני נמצא בהלכה הפסוקה של בית המשפט העליון. אולם זכות זו של חופש הביטוי, חשובה ומהותית ככל שתהיה, שוב איננה שוות ערך לזכות התוקנית של שמירה על כבוד ועל שמו הטוב מכיוון שאין לה (לזכות חופש הביטוי) עיגון בחוק היסוד.

"הגנה זו על חופש הביטוי איננה שוות ערך להגנה המוענקת לכבוד האדם ושמו הטוב. ההגנה על חופש הביטוי איננה ניצבת היום על מישור חוקי אחד עם השמירה על כבוד האדם ושמו הטוב, והיא משקיפה היום מלמטה למעלה על הזכות התוקנית האמורה. על כורחך אתה אומר, כי בהתמורדות זו שכיח שתי הזכויות הללו — תגבר ידן של הזכויות המוגנות בסעיפים 2 ו-4 לחוק היסוד על פני הזכות לחופש הביטוי, מכיוון שלזכויות המוגנות הללו יש תוקף חוקתי אשר גובר על זכויות שישודן בחוק רגיל או בהלכה הפסוקה..."

כאמור, היום יש מקום להעדיף את הזכות לשם טוב ולכבוד על פני חירות חופש הדיבור, וברוח זו תיבחן הכתבה, כפי שיפורט להלן. יתירה מזאת, הודגש כבר בפסיקה מלפני חוק היסוד, כי אין להרחיב את תחולתו של סעיף 31 לחוק מעבר לדרוש וכי ראוי הוא לפרשנות מצמצמת, כדברי כב' השופט גולדברג: "יש לפרש את סעיף 13 לחוק, אשר בא להעניק זכיה מוחלטת, באופן דווקני, אין מקום להרחיב את תחולתו מעבר למתבקש מלשוננו." (ע"א 211/82 ננס נ' פלורו פ"ד מ(1) 211, 215).

א. מקובלות עלי טענות באי כוח התובעים כי הרושם שהפירסום יוצר אינו פחות חשוב מתוכנו ואם הרושם אינו נכון, הדיווח אינו הוגן. אין כל ספק, כי הנתבעים התכוונו ליצור רושם של גילוי "פרשה כלכלית עלומה" שיעשה במסגרת כתבה "שהשפעותיה יעוררו בוודאי הדים" — כפי ששודר במשדר צהרי יום ו'. ואכן, כאשר שודרה הכתבה, יכול היה הצופה

במה מדובר. התובעים מס' 3-4 הודיעו למתקשרים אליהם כי לא יוכלו להגיב שכן לא קראו עדיין את התביעה על "הפרשה הכלכלית העלומה". רק התובע מס' 6 הגיב והכחיש את הדברים שתמציתם הושמעה באוזניו.

ו. הנתבעים לא המתינו לקבלת תגובה מוסמכת ממנהלי כלל לאחר שיספיקו לעיין בתביעה ולהכין את תגובתם ושידרו את הכתבה, לאחר שהובטח לעם ישראל בצהרי יום ו' גילוי מרעיש, שכן "התקשורת עובדת על סנסיישן", כדברי יו"ר הרשות בעמ' 23 לפרוטוקול.

6. הערכת הראיות: איני מאמין כי הכתב לא ידע על התוכן של התביעה במפורט לפני הגשתה לבית הדין. הכתב לא היה מודווח על אפשרות זו למעסיקיו ואלה לא היו נועצים זה בזה אילו לא ידעו בפירוט מהן התלונות המוטחות על ידי רונן נגד כלל. ביחס למקור ידיעתו על תוכן התביעה לפני הגשתה, הכתב הסתתר במהלך עדותו, מספר פעמים, תחת כלל "החסיין העתונאי", כפי שנקבע בכ"ש 298/86, 368 ציטרין ואח' נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל אביב ואח' פ"ד מא(2) 337, 360 — שאגב, אינו מופיע בפקודת הראיות — ללא כל הצדקה וקרוב לוודאי כי הסיבה העיקרית לכך היא כי מקור המידע הוא התובע או שליחו וזה גם סיפק לו טיוטה לא תתומה של התביעה על מנת שזו תוקרן ב"יומן השבוע" הסמוך לפני הגשתה. ממילא, איני מאמין לעד זה בהעדרו כי לא יכול היה להכין את הכתבה קודם קבלת ההעתק התתום של התביעה, שכן איני מאמין כי זו לא היתה בידיו לצורך פירסום הכתבה ועל מנת שיוכל — לשיטתו — להסתמך על הגנות סע' 13(5) ו-7 לחוק, ררוש היה כי יוכח לו שהתביעה "הוגשה לבית הדין". למרות ידיעתו המוקדמת של הכתב ושל הרשות ומנהליה על תוכן התביעה, לא טרחו לברר מהן תגובות התובעים לתלונות נגדם.

7. לאור העובדות הנ"ל, ובמיוחד ההשוואה בין הנתען בתביעה ובין הנאמר בכתבה, הקרנת תמונות התובעים והכיתובים תחתן במהלך שידור הכתבה, שבה אין התייחסות ראיה לתגובות התובעים לנתען בתביעה, מסקנתי היא כי:

(1) שידור הכתבה והמשדרים במסגרת יומן השבוע רב הצפייה לא היו בגדר דין וחשבון נכון והוגן על תוכן התביעה.
 (2) ככל אופן, הגשת התביעה לבית הדין אינה פותחת "דיון" בפני בית הדין כמשמעותו בסע' 13(5) לחוק, והטענות הכלולות בתביעה שהוגשה, אינם במסגרת ישיבה פומבית כמשמעותה בסע' 13(7) לחוק.

(1) דין וחשבון נכון והוגן:

מקובלת עלי הגישה הרווחת כיום, שראוי וצריך לבחון את האיזון שבין כבוד האדם ושמו הטוב לבין חופש הביטוי, לאור הוראותיו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (להלן: החוק).

הסביר להניח בהמשך למשדר הצהריים — כי האשמת התובעים בעבירות על החוק; חיפוי עליהן ומלחמה נגד המתריע והמגלה — רונן — הן בגדר עובדות וממצאים ולא טענות הכלולות בתביעה.

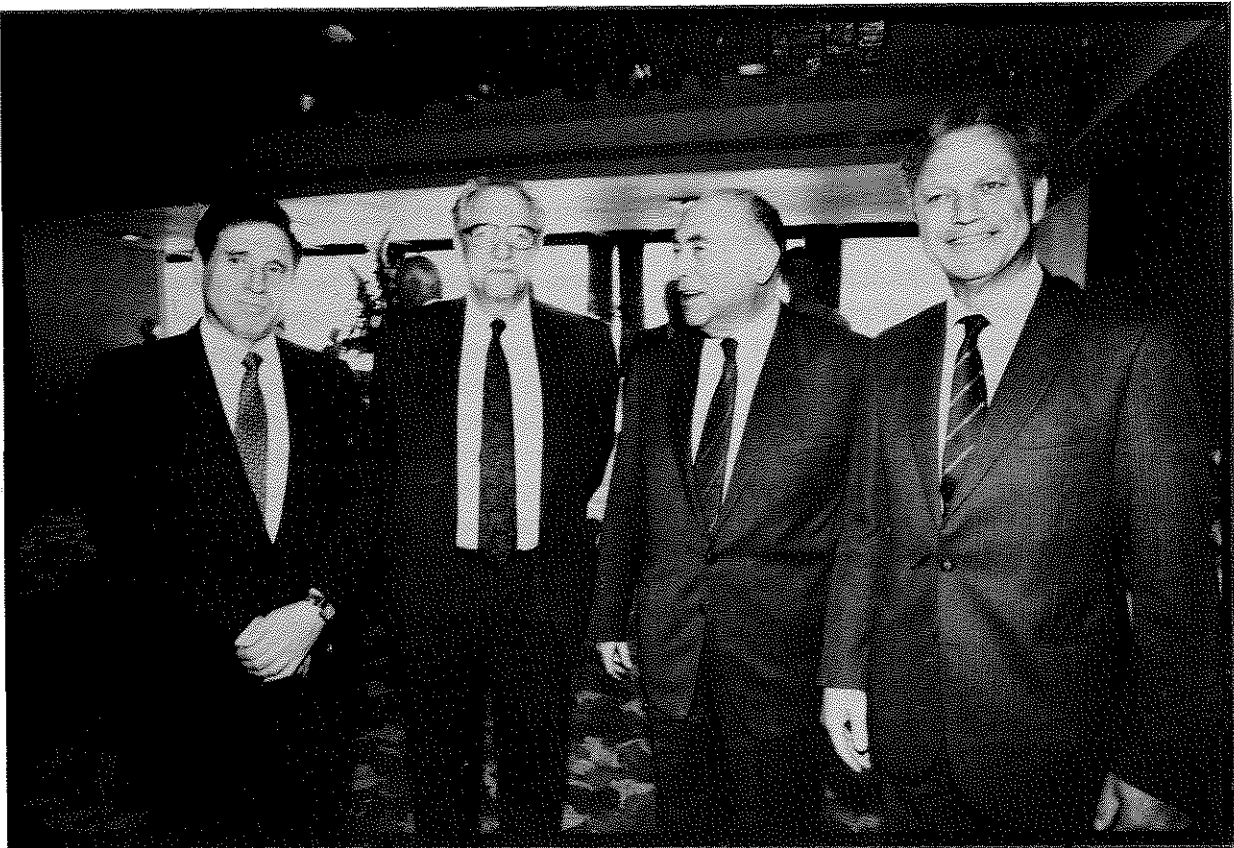
ב. הצגת טענות תביעה כספית של רונן בבית הדין כעובדות, עולה כבר בפתח פתיח הכתבה מפי מנחה היומן, הנתבע 7 — המהווה את כותרת הכתבה — ולפיו הכתבה שתשודר הינה בגדר "חשיפה ראשונה" וכי "בכירים בקונצרן כלל היום חשודים כי במשך 9 שנים חיפוי על עבירות חמורות ועל ניהול בלתי תקין של חברת ההשקעות" של הקונצרן ורק לאחר מכן מצויין כי כך עולה מתביעת רונן, תוך השארת הרושם כי הפרשה הנחשפת היא אמת. הכתבה לוקה במגמתיות של הכפשה ושל הצגת התובעים כחשודים במסגרת חקירה פלילית שלא כנטען בתביעה שהוצגה באופן מגמתי כמפתיעה. ומהלכל לפרט:

פתיח המנחה:

(א) התביעה כלל לא הפתיעה את הנתבעים שיצפו עליה ומכל

מקום אין היא בגדר "חשיפה ראשונה" של 9 שנות חיפוי עבירות על ידי הנתבעים. המחזלים המיוחסים לנתבעים באותן שנים מתייחסים לפי הנטען בתביעה לשתי תקופות, שאחת מהן היא תקופת גילוי מעשיו של אריה גולדין שנודעו ברבים לפי התביעה כבר בשנת 1990 ואשר הואשם בגינם וגם נידון. מעשים אלו לא היו בגדר "חשיפה ראשונה" של פרשה עלומה, שכן היו ידועים לציבור שנים רבות, והתביעה עוסקת ברקע לפיטוריו של רונן החל מהעסקתו מחדש ב-7.91 והחיפוי המיוחס לנתבעים הוא לגבי התקופה מ-1992. ממילא, מחפי העבירות במשך 9 שנים אינם רק ראשי הקונצרן כלל של היום — כאמור בכתבה — שכן חלקם החלו את שירותם בקונצרן לפי הנטען בתביעה רק החל מ-1991.

(ב) רונן הוצג בכתבה "חושף השחיתויות", אך לא כך נטען בתביעה ולמלה הנ"ל — "שחיתויות" המופיעה בכותרת הכתבה — אין זכר בה. לעניין זה ראוי לציין כי טענת באי כוח הנתבעים, כי על מנת להפוך את הנושא המדווח למוכן ובעל עניין רב יותר — מותר למדווח להשתמש ב"מילים

קבוצה של אנשי עסקים, ביניהם שניים מראשי חברת "כלל": דוד ויינשל (מימין), אבי אולשנסקי (משמאל)

עמוס ספיר, מראשי חברת "כלל"

ובכך הוליכוהו שולל והחמירו את מצבו. הוא הדין ביחס לתובעים 4-5 המואשמים לפי הכתב יחד עם התובעים 2 ו-6, כי עברו על החוק וחיפו על עבירות גניבה ומרמה, בעוד שבתביעה אין זכר ל"האשמות" חמורות אלו, שאינן כלולות גם ברו"ח רונן הנספח לתביעה, העוסק בליקויי נוהל ושיקול דעת ולא בעבירות.

ה) הכתב עוסק בסמוך לאישום התובעים ב"פרשת גולדין" אך כאמור לא שימשו התובעים כמנהלי הקונצרן באותה תקופה. גם הדיווח על הפרשה אינו תואם את הנטען בתביעה, כפי שגם הקביעה כי לקונצרן — נגרם נזק כולל של ארבעים מיליון דולר, אינה מופיעה בתביעה כמפורט בסעיף 27.4 לסיכומי באי כוח התובעים.

ה) אכן, כפי שמציין בא כוח הנתבעים בסעיף 83 לסיכומיו, נאמרו בכתבה, מספר פעמים, ביטויים כמו "מן התביעה עולה", "על פי התביעה", אך הכתב מתאר את פעילותו של רונן בהשאירו את הרושם כי מדובר בעובדות שאומתו על

חיות", אינה מקובלת בעיני. העובדה שהדיווח נעשה בצורה חיה (vividly) אמנם אינה פוגמת בנכונות הדיווח, אך יש לדבר השלכה ברורה על הוגנות הדיווח.

ג) נכון הוא, שכבר בפתח נאמר כי המתואר "עולה מתביעה משפטית... ובה נטען ש... ואת פרטיה מתיק כתב התביעה מביא כתבנו", אך הנתבעים לא טרחו לציין, כי התביעה הוגשה לבית הדין ואינה בגדר כתב אישום אלא תביעה אזרחית בעקבות פיתרון ובתור שכזו היא "כתב טענות" ועליהם היה להדגיש בכתבה כי המיוחס לנתבעים נטען על ידי רונן ואינו "עולה" מהתביעה, ואין בדברי הפותח כי את פרטי הפרשה "מתוך כתב התביעה" מביא הכתב, כדי להפוך את הכתבה לדין וחשבון הוגן.

יש לזכור, כי האבחנה בין "כתב אישום" לבין "כתב תביעה" אינה ידועה וברורה לכל מי שצופה בטלוויזיה בליל שבת. דווקא בשל האופי והנסיבות של השידור, היה צורך, בשל ההגינות, להבליט ולהדגיש, כבר בפתח, אבחנה חשובה ובלתי ברורה זו, לכל מי שצפה בכתבה (בנוגע למבחן הצופה הסביר, השווה עם ס"ק ה' של דברי הכתב — להלן).

ג. דברי הכתב — גוף הכתבה

א) התביעה שהוגשה היא ע"ס 2,002,791 ש"ח בצירוף פיצויי הלנה המסתכמים בכמה אלפי שקלים נוספים — ולא ע"ס יותר מארבעה מיליון שקלים שלפי הכתב רונן תובע את קבוצת כלל. העובדה שרונן ציין כי סך נזקיו עומד על סכום של כ-4 מיליון ש"ח, אינה הופכת את הטענה כי הוא תובע יותר מ-4 מיליון ש"ח לנכונה, כאשר התביעה הוגשה, כאמור, רק על כ-2 מיליון ש"ח.

ב) כנ"ל בסעיף 2 ג', התביעה הופכת בפי הכתב ל"כתב אישום". התובעים החשודים הפכו בגוף הכתבה ל"מואשמים" ובא כוחו של רונן הופך ל"מאשים". כל זאת, על מנת ליצור רושם בלב הצופה — שלא שם לב כי המדובר בתביעה אזרחית או שהחל לצפות בשידור לאחר תחילתו — כי המדובר הוא בכתב אישום שהוגש נגד התובעים, ולא בתביעה אזרחית לקבלת שכר עבודה. לכן, עצם השימוש במונח "מעין פלילי" כמו "מאשים" ולא במונח "טוען", מצריך הסבר מפורש על האבחנה בין אישום פלילי לאישום על ידי עובד שהסתכסך עם מעבידו, על מנת שיהא זה דיווח הוגן וזה לא נעשה במסגרת הכתבה.

ג) הכתב מייחס ליו"ר הדירקטוריון של כלל, התובע מס' 2, ולמבקר, התובע מס' 6, אשמות העולות כאילו מהתביעה כי עברו על החוק, התעלמו מעבירות, טיחו ממצאים, חיפו על עבירות גניבה ומרמה; מנעו מידע מהציבור ומבעלי המניות, אך בתביעה אין זכר לכל אלה בקשר לתובעים 2 ו-6. ביחס אליהם רק נטען כי למראית עין גילו יחס תם ואוהד לרונן

שנאלצו לחשוף בחלקו. לבסוף הכתב גם הוסיף פרשנות משלו לדו"ח, בהוסיפו כי הדו"ח מצביע גם על "המשך הכישלון של ראשי כלל בפיקוח על חברות שבשליטתה" ובוודאי מסקנה זו אינה בגדר דין וחשבון החייב להגביל עצמו למסירת פרטים על שאירע או נאמר, בניגוד להנחיות רשות השידור בסעיף 9 לתדריך החדשות ת/3, לפיו יש להשאיר למאזינים ולצופים להגיע למסקנה מעצמם ומכל מקום יש להפריד הפרדה ברורה בין מידע עובדתי ופרשנות וניתוח, שלא כבמקרה דנן.

ז) שלא כמדווח מידע, הוסיף הכתב נופך מגמתי משלו בתארו את רונן כ"מתריע" שסולק ממשדרו — לאחר ש"יובש" על ידי ראשי כלל, אך הוא לא נרתע והגיש את תביעתו על סך יותר מארבעה מיליון ש"ח. השילוב של נופך זה, יחד עם פרטים לא נכונים, הוא ששולל את אפשרות הנתבעים להסתמך על סעיף 13(7) לחוק.

ד. הקרנת תמונות (5/ת) במהלך השידור השימוש בתמונות של התובעים ושל אריה גולדין על ספסל הנאשמים במהלך שידור הכתבה אינו כלול ב"דין וחשבון" על התביעה שאינה כוללת בנספחיה תמונות כנ"ל.

צודק בא כוח הנתבעים, כי במסגרת דין וחשבון טלוויזיוני בהחלט ניתן להשתמש בתמונות וסרטים, אך גם שימוש כנ"ל צריך להיות הוגן. כך, אם כל פעם שהכתב היה מזכיר שם של אחד מבכירי כלל, היתה מופיעה בו זמנית תמונתו, אין ספק שמדובר בדו"ח נכון והוגן, אך שונה המצב, כאשר מתחת לתמונות מופיעים כיתובים מכפישים מתוך הכתבה, כגון: "חיפו על עבירות, עברו על החוק, מנעו מידע, טיחו", ועוד, שכאמור — בחלקם גם אינם מיוחסים בתביעה עצמה לתובעים.

אין ספק, כי באמצעות הקרנת התמונות התכוונו הנתבעים להראות כי כל אחד מהצופים יוכל לזהות ולהצביע על התובעים כ"עוברי חוק" — נוסח "מבוקש" שבפירסומי המשטרות — כמחפי עבירות וכמטייחים, כל זאת מבלי שההקרנה תהא דרושה לדיווח על התביעה ובכך התעצמה אי ההגינות שבדיווח. סיום הכתבה

ה. הכתב מסיים את דבריו בציינו כי הדברים שהביא הם "כנראה רק מבוא לפרשות נוספות ולחקירות נוספות" וגם זה מליבו הוא כאשר כל מגמתו בסיומת זו היא להצביע על כך שהתביעה הינה "קצה קרחון" וכי עוד צפויות להיחשף פרשיות עלומות נוספות ובוודאי אין בסיומת משום דין וחשבון כולל.

ו. ההתייחסות לתגובות התובעים דוחה אני את טענת בא כוח הנתבעים כי מתן הזדמנות להגיב אינה נכללת בגדר תובנות המדורות, על מנת שדיווחו ייכנס לגדר סעיף 13(7). דרישת ההגינות הנכללת בסעיף זה משמעה תובה לאפשר תגובה — זמן סביר קודם שידור.

בא כוח הנתבעים מצטט דברי כב' השופט שמגר, כתוארו דאז:

ידי הנתבעים ולא בטענות של עובד שפוטר. כדי שהדיווח יהיה הוגן, המדווח צריך לדאוג לכך שמי שיצפה בכתבה יבין שמדובר בעובדות מתוך כתב תביעה, להבדיל מעובדות שאומתו. זוהי ההלכה גם במשפט המקובל, לפיה:

"...the allegation must be recognizable by the ordinary reasonable man as a comment and not as a statement of fact." Gately, Libel + Slander (Sweet and Maxwell, 7th ed., 1974) para. 711 and relevant footnotes.

טוען בא כוח הנתבעים שהמיוחס לתובעים בתביעת רונן הוא כה חמור, עד כדי שהדיווח לא יכול להיות בעל עוקץ דיבתי (sting) חמור יותר, ולכן העובדה שהכתב "תיאר את הכתבה בלשונו הציורית משהו", מעצם המאטריה המדווחת, אינה פוגמת בהוגנות, שכן לו היה נוהג אחרת היתה הכתבה "משמימה עד לזרא", מבלי להיות הוגנת יותר.

ממשיך בא כוח הנתבעים וטוען, כי לא ניתן (ההדגשה שלי — א.ב.ז.) לדוות דיווח נכון על תביעת רונן מבלי שדיווח זה יכלול בחובו גם לשון הרע כלפי התובעים (סעיף 80 ב' לסיכומי). נכון, שגם דיווח הוגן של תביעה כולל בחובו את הטרוניות המופנות נגד הנתבע בתביעה, אך דיווח זה אינו בגדר "לשון הרע" שהוא בר תביעה. במקרה דנן, הדיווח לא היה הוגן, שכן ניתן היה לדווח על התביעה דיווח הוגן. אם הכתבה תהא "משמימה" או לא ציורית די מחמת הדיווח ההוגן — סיבה זו אינה מצדיקה פגיעה בכבוד האדם, כפי שגם "פירסום ראשון" אינו מצדיק פגיעה כאמור.

ו) לפי דברי הכתב, דו"ח רונן מצביע על גניבה מלקוחות כלל, אך המעיין בדו"ח אינו מגלה כי הדו"ח אכן מצביע על גניבות כנ"ל וכל כולו עוסק בתחום נהלי אשראי, סדר תקין, מיחשוב, שיקול דעת, בקרה וכיוצא באלה. הכתב הקרין בעת התייחסו לדו"ח את העמוד הראשון מהדו"ח אך זה היה בלתי קריא שאלו היה קריא הצופה היה למד שאין המדובר בדו"ח החושף עבירות שבוצעו על ידי כלל (להבדיל מעבירות גניבה מ"טבע"). בא כוח הנתבעים מודה כי עובדה זו נכונה, אך טוען כי הדבר חסר משמעות שכן אין לערוך פיצול בין התביעה לבין דו"ח רונן.

על אף שדו"ח רונן מהווה את לב התביעה, שכן בעקבותיו — כך נטען בתביעה — פוטר רונן מעבודתו, הכתב לא מסר לצופים דו"ח נכון והוגן על הדו"ח עצמו המהווה חלק בלתי נפרד מהתביעה.

מכל מקום, מה שהובא מתוך דו"ח רונן אינו תואם את הנאמר בו, כמפורט בסעיף 28.9 לסיכומי בא כוח התובע ואף עומד בסתירה לנטען בתביעה כי ועדת הביקורת החליטה לקבל את המלצת המבקר שהורתה להחזיר ל"טבע" את מה שנגזל ממנה, כנטען בדו"ח. אך עובדה זו — שהיא לזכות כלל — הוזכרה בהבלעה לאמור: כי מעבירות שהוסתרו נחשף: "רק ממצא אחד

המשטרה מבקשת לזמן את רונן לחקירה בעקבות פירסום תוכנית יומן "על הנעשה בכלל", ולא בעקבות פירסום התביעה.

סוף דבר ה.

הנתבעים לא שידרו דיווח נכון והוגן על התביעה, שכן היו מעוניינים ב"גילוי מרעיש" (קרי: סנסציה) וזאת השיגו על ידי:

1. עבודה מאומצת כליל ה-29.12.94 וביום שישי שלאחריו, מבלי ליתן שהות לתובעים להגיב כראוי לתביעה.
2. דיווח מטעה ומכפיש באמצעות החמרה קיצונית של טענות רונן, ותוספת פרשנות בהתאם, לפיה "המשך יבוא"! אי לכך, דוחה אני את הטענה, כי הכתבה והמשדרים הינם בגדר דיווח נכון והוגן לפי סעיף 13(7) לחוק.

"נאמר או אירע", "בישיבה פומבית"

מקובלות עלי טענות באי כוח התובעים בפרק החמישי

יאיר שטרן, מנהל הטלוויזיה (ערוץ 1)

צילום: לויאל לפיד

מי שמסרב להגיב אינו יכול להלין, לאחר מעשה, כי המפרסם לא נקט בדרכים חלופיות כדי לעקוף את המתסום אותו יצר במו ידיו מכוח סירובו (ע"א 723/74 הארץ נ' חברת החשמל פ"ד לא(2) 281, 312).

אבל, במה דברים אמורים? נכון הוא, שלא יעלה על הדעת, כי עתונאי יהיה אנוס להימנע מלדווח על כתב תביעה, רק מכיוון שהנפגע בכוח מסרב להגיב, אבל לשם כך יש לאפשר לו להגיב. אם תוך זמן סביר הנפגע בכוח אינו מגיב – אז, כדברי השופט שמגר, אין הוא יכול להלין אלא על עצמו.

לא כך המצב כאשר זמן התגובה שניתן היה, לכל היותר, מספר שעות, ביום שישי בצהריים-ערב, וזאת במיוחד לאור קביעותי העובדתיות שבסעיף 5 לעיל ולאור האורך והכמות של החומר הקשור לתביעה ולדו"ח רונן.

הנתבעים לא איפשרו לתובעים להגיב לתביעה, תוך זמן סביר מעת הגיע העתק התביעה לידם. הנתבעים לא עיכבו את שידור הכתבה, כפי שראוי והוגן היה לעשות, אלא מספר שעות בלבד לפני השידור ביקשו את תגובת התובעים, כאשר היו חייבים לדעת שתוך זמן כה קצר לא יעלה ביד התובעים להגיב כראוי לתביעה. אך כאמור, הנתבעים היו מעוניינים בפירסום "הידיעה המכפישת", לפני כלי תקשורת אחרים, ובכך מנעו מעצמם את הגנת סעיף 13(7) לחוק. אך מטרת "פירסום ראשון" (קרי: סנסציה) אינה דיבתי והוגן.

לעניין זה, העובדה שלאחר הכתבה הציע הנתבע 2, מנכ"ל הרשות לתובע 4, סמנכ"ל כלל, מגוון רחב של אפשרויות להגיב לכתבה, אינה הופכת את פירסום הכתבה להוגנת יותר, ובוודאי שאין לומר עקב כך שהנתבעת פעלה בהגינות שהיא מעל ומעבר לחובותיה שלפי סעיף 13(7) לחוק (כטענת בא כוח הנתבעים).

הנתבעים אפילו לא ציינו בכתבה כי טרם הוגש כתב הגנה ותמצית תגובתו הראשונית של המבקר – התובע 6 – לא תאמה את דבריו (ראה סעיף 9 לתצהיר גב' קטנא ועמ' 14 ש' 13-1 לעדות התובע).

בהמשך לאותה מגמה ועל מנת שלא יוחלש הרושם שהותירה הכתבה, הנתבעים גם לא דיווחו באותו היקף של דיווחם על התביעה – על תוכן התביעה שכנגד שהוגשה בעקבות התביעה, אלא ב-2 ידיעות המזפיעות כנספח י"ב 2-1 לכתב ההגנה של הנתבעים בתיק זה.

ז. המשדרים

גם במשדרים מ-31.12.94 מתייחסת הרשות לכתבה לא כדיווח על התביעה אלא ככתבת תחקיר שחשפה את המתרחש בחברת כלל שנגד ראשיה בעבר וכיום הגיש רונן תביעת ענק וזאת "משום שחשף במהלך השנים שחיתויות וגניבות" ופוטר בעוד שהנכון הוא כי התביעה לא הוגשה נגד ראשי כלל היום.

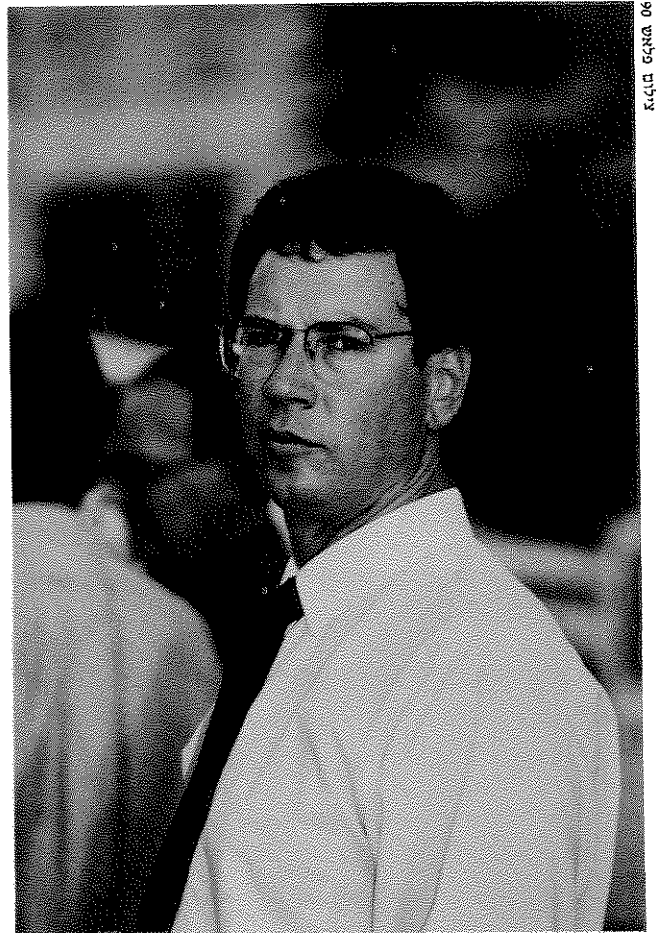
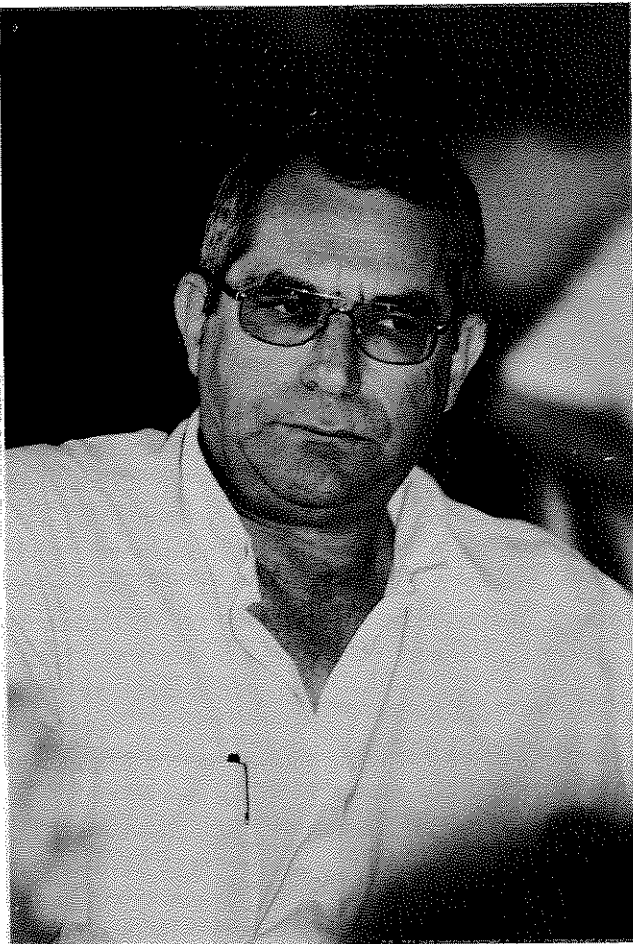
יחס זה בא לידי ביטוי גם במשדר מ-1.1.95 המודיע כי

בכתב ומסמך הנדרש במהלך הרגיל של המשפט, אך דברים אלה מסוייגים בכך ש"תנאי לחיסוי שהפירסום אינו נעשה לזרים, כלומר לאנשים שמחוץ למשפט" (עמ' 624 לפסה"ד), ואין ספק כי במקרה זה הפירסום נעשה לאנשים שמחוץ למשפט!

מכל מקום, סעיף 13(5) מתיר פירסום כנ"ל רק למי שפורט באותו סעיף כולל "בעל דין" או "עד", אך אינו כולל עתונאי. כדי לבסס את הטענה כי איסור דיווח על כתב טענות ימנע דיווח כל הליך משפטי שנפתח בבית המשפט, בא כוח הנתבעים נעזר בפסה"ד האמריקני 238 (1986) Cox vs. Lee Inc., 723 P. 2d וברו נפסק:

"The modern trend is to apply a qualified privilege to reports of judicial pleadings which have not yet been the subject of judicial action. In fact most jurisdictions hold that **a complaint is part of the judicial proceeding.**"

מוטי קירשנבאום, מנכ"ל רשות השידור

06 מאי 1994

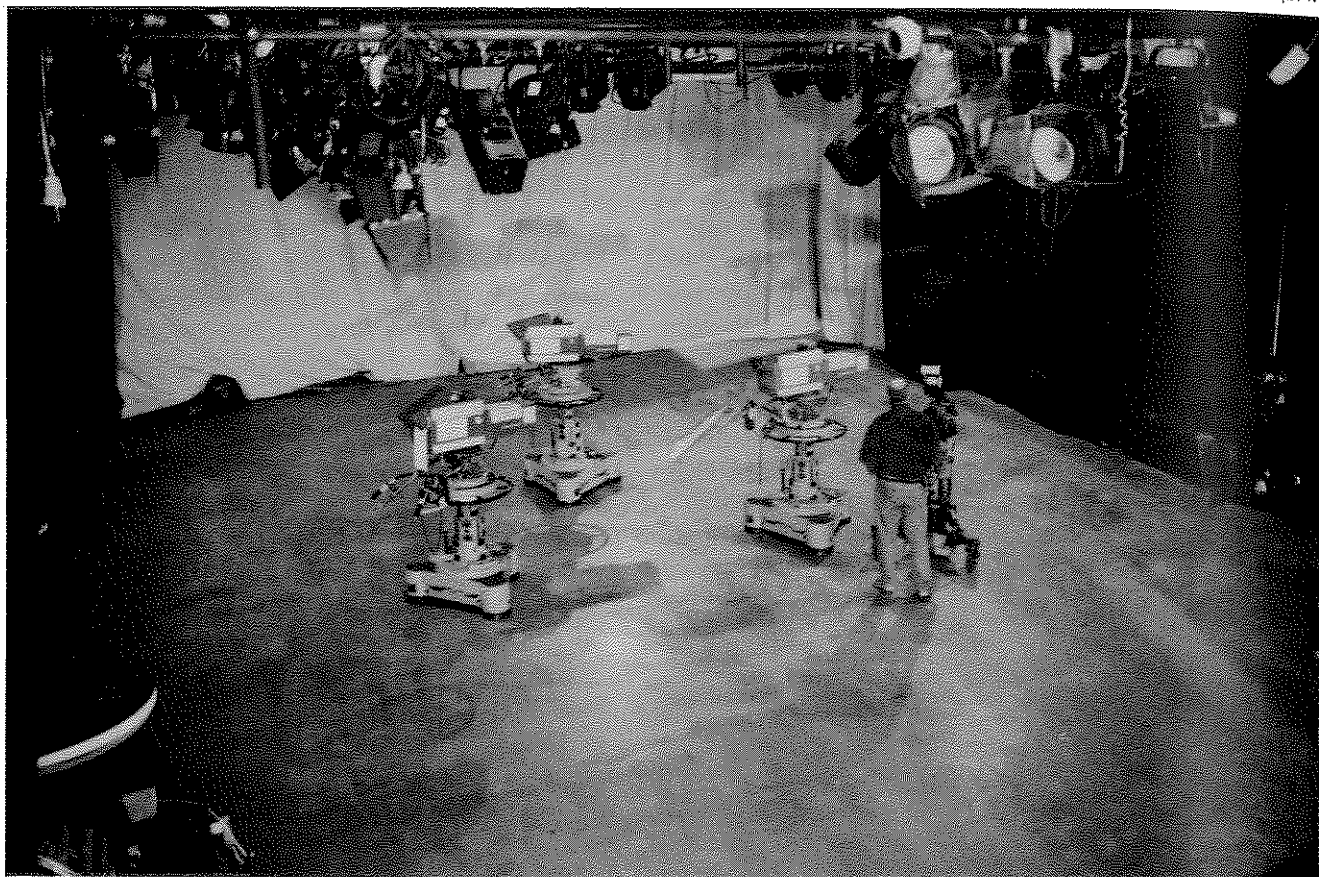
גדי סוקניק, כתב הערוץ הראשון בשלהי 1994, לסיכומיהם, כי הגשת תביעה לבית דין (או לבית משפט) איננה בגדר מה שנאמר או אירע ב"שיבה פומבית".

פירוש אחר סותר את לשונו של המחוקק ואת כוונתו, שהיא הבטחת קיום הליך שיפוטי תקין והוגן וחסר פניות, המושג על ידי פומביות הדיון. במסגרת כוונה זו אין כל הצדקה לפירסום כתב טענות שרק הוגש יום לפני פירסומו ועדיין לא הוגשה הגנה בתגובה לו, והעיקר: עדיין לא קוימה ישיבה פומבית ראשונה שבה נדונו טענות הצדדים היריבים.

טוען בא כוח הנתבעים, כי החסיון שבסעיף 13(5) לחוק משתרע גם על כתבי טענות, וחסיון זה אף מוחלט הוא, בהסתמכו על ע"פ 364/73 זיידמן נ' מדינת ישראל פ"ד כח(2) 620, וטוען כי מפסק זה נובע שפירסום כתב טענות שרק הוגש מוגן גם הוא על ידי סעיף 13(7) לחוק.

עיון בדברי כב' השופט ברנזון בפס"ד הנ"ל מלמד, כי אכן החסיון לפי סעיף 13(5) לחוק משתרע על "כל צעד הננקט בקשר עם ההליך בכל שלב משלביו השונים, לרבות כל פנייה

אולפן טלוויזיה (של חברת "טל עד") – בהכנה לשידור

כתבי הטענות – גם של הנתבעים – כעין ישיבה פומבית, אך גם זה לא אירע במקרה דנן. האמור לעיל תואם את הפירוש הדווקני שיש לתת לסעיף 31 האמור לעיל, כפי שקבע כב' השופט גולדברג בע"א 211/82 אשר צוטט בסעיף (1)7 לעיל.

לשיטה האחרונה – ידוע היטב הנוהג של חלק מכלי התקשורת לפרסם דבר הגשת תביעה וכתב אישום ותוכנם עוד לפני הגשת כתבי הגנה ושמיעת תשובת הנאשם, אך כאמור לעיל, פירסום זה אינו נהנה מהגנת סעיף 13(7) לחוק גם אם הוא דיווח נכון. ראוי על כן כי כל החרד לכבוד האדם, כל ינהג כן.

8. אשר על כן, הגנת הנתבעים המתבססת על סעיף 13(7) לחוק נדחית והם ישלמו לתובעים הוצאות הליך זה בסך 7,500 ש"ח + מע"מ צמוד למדד ונושא ריבית החל מהיום. הצדדים מוזמנים לדיון (ללא ראיות) ליום 12.2.96 בשעה 08:30. המזכירות תשלח העתק ההחלטה לצדדים וליועץ המשפטי לממשלה. ניתנה היום, כ"ד בטבת תשנ"ו (16.1.96) בהעדר הצדדים.

ד"ר א"צ בן זמרה, שופט

אך, judicial proceeding אינו זהה למושג "ישיבה פומבית" וניתן להסתמך לצורך פירסום ודיווח על תוכן כתבי טענות על הגנות לפי סעיפים 14 או 15 לחוק. גם יש לזכור, כי חירות הביטוי בארצות הברית מעוגנות במפורש בחוקתה.

סוף דבר: כתב תביעה שרק הוגש איננו הופך את תוכנו למה שנאמר ב"ישיבה פומבית", כמשמעותה בסעיף 13(7) לחוק ומי ששואף "לפרסם ראשון" את הגשתו, אינו זכאי לחסות בצילו של סעיף זה, אלא ינסה להתגונן בדרך אחרת. זהו גם המצב במשפט המקובל הדרוש כי הפירסום יתייחס לנאמר ב"Open Court":

"The rule of law is that, where there are **judicial proceedings... in open court**, then the publication without malice of a fair and accurate report of what takes place **before the tribunal** is privileged." Gatley, Libel + Slander, ibid, para. 612.

(ההדגשות שלי – א.ב.ו.)

אעיר כאן, שעל דרך "פרשנות מרחיבה" – אילו היתה מותרת ביחס לסעיף 31 לחוק – ניתן היה אולי לראות בהגשת כל

"האינטרס של הגנה מפני דברי שבח למעשה רצח גובר על האינטרס של חופש הביטוי"

פסק דין

פסק דין ע"פ 59/611

בבית המשפט המחוזי בירושלים

בפני כבוד סגן הנשיא י. בוק

כבוד השופטת רות אור

כבוד השופט דוד חשין

המערערים: 1. אמנון תדמור

2. שמואל בן ישי

3. אריה בר יוסף

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

בניין בית המשפט העליון – בו, ובערכאות משפטיות נמוכות יותר, נדונות לעתים סוגיות משפטיות-תקשורתיות

שלושת המערערים – אמנון תדמור, שמואל בן ישי ואריה בר יוסף – הורשעו בבית משפט קמא בעבירה של תמיכה בארגון טירוריסטי לפי סעיף 4(א) לפקודה למניעת טירור, תש"ח-1948 (להלן הפקודה) על כך שהשמיעו דברי שבח למעשה הריגתם ופציעתם של עשרות מתפללים מוסלמים במערת המכפלה ביום 25.2.94, בידי המנוח ד"ר ברוך גולדשטיין, אשר ירה במתפללים צרוורות של כדורים בתת מקלע שהביא עמו לשם כך לאותו מקום. שמואל בן ישי רואיין על ידי כתבת הערוץ השני בטלוויזיה ובמסגרת אותו ראיון אמר את דברי השבחה נשוא כתב האישום. אריה בר יוסף אמר את דברי השבחה במסגרת כתבה שהוכנה עבור הערוץ הראשון בטלוויזיה ואילו אמנון תדמור אמר את הדברים בקול רם ברחובה של עיר.

עלינו ואין טעם לחזור כאן על דבריו הנכוחים של השופט המלומד. חופש הדיבור הוא בוודאי עקרון יסודי במשפטנו, אך אף הוא מוגבל כאשר מדובר בהתבטאויות הפוגעות או עלולות לפגוע פגיעה ממשית בזכויות יסוד של אחרים. בעניינינו מדובר בדברי שבח למעשה רצח המוני; האינטרס של הגנה מפני מעשים כאלה, שדברי הנאשמים יכלו להתפרש כעידוד להם, גובר על האינטרס של חופש הביטוי, דהיינו, להשמיע בפומבי דברי שבח למעשים כאלה.

לא הוכח בפנינו כי נקוטה בידי המדינה מדיניות של אפליה בעניין הגשת כתבי אישום נגד משמיעי דברי הסתה ערביים. אם אמנם קיימת אפליה כזאת, הרי הפורום ההולם להשמעת טענות כאלה הוא בית המשפט הגבוה לצדק, העונש שהוטל על המערערים הביא בחשבון גם את העובדה כי לא המערערים הם שפנו אל הטלוויזיה אלא להיפך, כתבי הטלוויזיה הם שפנו אל המערערים והטלוויזיה היא שמצאה לנכון לפרסמם ברבים.

על פי הפקודה אסורה לא רק השמעת דברי הסתה על ידי אומריהם אלא גם פירסומם ברבים על ידי כל גורם אחר, לרבות הטלוויזיה. העונש שהוטל על המערערים איננו מוגזם. אנו דוחים אפוא את הערעור על ההרשעה ועל העונש.

ניתן היום י"ב באלול התשנ"ה (7.9.95).

ס. נשיא — י. בזק ר. אור, שופטת ד. חשין, שופט

המערער, אמנון תדמור, טוען כי הסמכות לדון על עבירה לפי הפקודה מסורה לבית דין צבאי בלבד ולכן לא היתה סמכות לבית משפט השלום לדון אותו. עיינו בפקודה ולא מצאנו בה הוראה כזאת. יש לדחות אפוא טענה זו. טענה נוספת בפיו היא כי החוק פוגע בזכות היסוד של חופש הדיבור ולכן אין לו תוקף. כמו כן טוען הוא כי לא התכוון לעודד מעשים דומים בעתיד. כל כוונתו לא היתה אלא להביע את עמדתו לגבי המעשה החד פעמי שעשה המנוח ד"ר ברוך גולדשטיין במערת המכפלה.

המערער 2, שמואל בן ישי, קובל על כך שהמדינה נוקטת בדרך של איפה ואיפה: מעמידים לדין יהודים ששיבחו מעשי רצח של ערבים ואין מעמידים לדין ערבים המשבחים מעשי רצח של יהודים. כאותו אב מסביבות חברון שאמר בראיון לטלוויזיה שבנו המחבל שהרג יהודים נחשב בעיניו קדוש והוא מקווה שבניו האחרים ילכו אף הם בעקבותיו. טענה נוספת בפיו היא, כי לא היתה כוונתו להסית אחרים ובפועל לא היתה לדבריו כל השפעה כזאת והרי מאז אמר את הדברים ועד עצם היום הזה לא אירע שום מקרה דומה. יתר על כן, הוא לא היה היוזם של השמעת הדברים בטלוויזיה. כתבי הטלוויזיה הם שפנו אליו ובתשובה לשאלותיהם אמר מה שאמר.

גם המערער 3, אריה בר יוסף, קובל על איפה ואיפה. אותו מעמידים לדין ואילו מחבלים ערבים משתחררים ממאסרם בטרם ריצו את עונשם.

לא מצאנו ממש בערעור. בית המשפט קמא ניתח כהלכה את לשון הסעיף שעל פיו הורשעו המערערים ופרשנותו ומסקנותיו מקובלות